

Tézy na záverečné skúšky pre doplnujúce pedagogické štúdium 2019

P E D A G O G I K A

(1) Legislatíva školstva, školský systém v SR, modely organizácie a riadenia školstva.

- Škola a jej funkcie. Školský systém na Slovensku a jeho štruktúra. Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania (ISCED). Dvojúrovňový participatívny model riadenia školstva Základná školská legislatíva. Tvorba základných kurikulárnych dokumentov (vzťah štátnych a školských výchovno-vzdelávacích programov). Duálne vzdelávanie, potreby regiónov a trh práce. Trendy v edukácii.

(2) Teoretické modely výchovy a vzdelávania

- Vývoj pedagogickej teórie, vznik pedagogiky ako vedy – spoločensko-historické súvislosti. Významní predstavitelia pedagogiky J. A. Komenský, J. J. Rousseau, J. F. Herbart.
- Pedagogika: pojem, predmet, pramene a štruktúra pedagogiky. Systém pedagogických vied. Charakteristika pedagogických disciplín a pomocných vied pedagogiky.
- Edukácia a vývin človeka - vonkajšie a vnútorné faktory utvárania osobnosti, edukačné prostredie a jeho typológia.
- Základné pedagogické kategórie: výchova; cieľ - pojem, druhy a východiská jeho formulovania; obsah; podmienky a prostriedky edukácie; Pedagogické pojmy: žiak, učiteľ, socializácia, edukácia, empatia, prosociálnosť, asertivita, kooperácia, učivo, učenie, vyučovanie, vzdelávanie, vedomosti, zručnosti, schopnosti, návyky, kompetencie.
- Rodina – pojem a význam. Rodina ako výchovné prostredie – podmienky. Typy rodín z hľadiska štruktúry, kvality vzťahov, výchovných štýlov rodiny.
- Pedagogika a nové trendy: od tradičnej k modernej škole. Edukácia obratu. Diferenciácia a socializácia v edukácii. Dialektický a systémový prístup v edukácii, celostný prístup k rozvoju osobnosti žiaka, personálny a sociálny rozvoj žiaka. Tvorivo-humanistická výchova, autorita vo výchove, výchovný štýl učiteľa, princípy výchovy.
- Filozofické a teoretické základy koncepcií edukácie: akademické, personalistické, sociálne, kognitívno-psychologické, technologické, socio-kognitívne, metafyzické (Bertrand); humanistické, funkcionálne, interakčné, rekonštrukcionistické, konsenzuálne, neoliberalne (Kaščák-Pupala). Metaforické vyjadrenia koncepcií edukácie (Bauman).
- Vyučovací proces ako didaktický systém. Základné a dynamizujúce didaktické premenné v kontexte tradičnej a modernej školy (žiak – učiteľ- obsah – ciele – podmienky – metódy – technické prostriedky – manažérske prostriedky – didaktické zásady – organizačné formy). Schopnosti – zručnosti – kompetencie. Kľúčové kompetencie a funkčná gramotnosť. Systém kľúčových kompetencií. Profesionálne štandardy učiteľa.
- Výchovné ťažkosti žiakov základných a stredných škôl (charakteristika a druhy prevencie, formy prevencie, aktéri prevencie, plánovanie preventívnych aktivít).

(3) Edukácia žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

- Legislatívne vymedzenie (školský zákon) a metodické usmernenia pre proces integrácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Špecifiká integrácie zdravotne znevýhodnených žiakov, žiakov s poruchami učenia a špecifiká integrácie nadaných žiakov, postupy pri integrácii žiakov.
- Žiak zo sociálne znevýhodneného prostredia a marginalizovaných rómskych komunití.

- Odborná podpora a spolupracujúce zariadenia: systém odborných zamestnancov; CPPPaP, ČŠPPP.

(4) Pedagogická diagnostika v školskom prostredí a hodnotenie žiakov

- Pedagogická diagnostika, pojem, predmet skúmania, funkcie pedagogickej diagnostiky, jej uplatňovanie v práci učiteľa.
- Metódy pedagogickej diagnostiky, ich vymedzenie a aplikácia vo výchovno-vzdelávacom procese. Etapy diagnostického procesu.
- Diagnostika hodnotovej orientácie žiaka, jeho sebavnímania, záujmov a profesijnej orientácie.
- Hodnotenie, posudzovanie, testovanie vzdelávacích výsledkov žiaka, formatívna a sumatívna evalvácia. Sebahodnotenie žiaka.

Odporúčaná literatúra:

BELKOVÁ, V.: *Školská integrácia, žiaci so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami v bežnej škole*. Banská Bystrica, PF UMB : 2010.

KOSOVÁ, B. 2013. *Filozofické a globálne súvislosti edukácie*. Banská Bystrica : 2013. ISBN 978-80-557-0434-0.

KOVÁČIKOVÁ, D. – SÁMELOVÁ, S. 2016. *Filozofické, sociálne a pedagogické základy edukácie*. Banská Bystrica : Belianum 2016. ISBN 978-80-557-1099-0.

KOVÁČIKOVÁ, D. – KOVÁČOVÁ, V. – TURANSKÁ, E. – NOVOTNÁ, M. 2011. *Všeobecná pedagogika*. Banská Bystrica : 2009, 2011.

HRONCOVÁ, J. a i. 2013. *Preventívna sociálno-výchovná činnosť v škole*. Banská Bystrica : 2013.

KOUTEKOVÁ, M. 2011. *Základy pedagogickej diagnostiky*. Banská Bystrica : 2011. ISBN 978-80-557-0148-6.

LECHTA, V. ed. 2010. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha : 2010.

NEMCOVÁ, L. - ZÓLYOMIOVÁ, P. - BIELIK, P. et. al. 2014. *Teória rodinnej výchovy 1. diel*. Banská Bystrica : 2014. 95 s. ISBN 978-80-557-0713-6.

NEMCOVÁ, L. - ROVŇANOVÁ, L. - ZÓLYOMIOVÁ, P. 2015. *Teória rodinnej výchovy. Vybrané kapitoly 2. diel*. Banská Bystrica : 2015. ISBN 978-80-557-0869-0.

PRÚCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : 2003, 2008.

Štátny vzdelávací program pre ISCED 2- 3. dostupný na: www.minedu.sk

ROVŇANOVÁ, L. 2015. *Profesijné kompetencie učiteľa*. Banská Bystrica: Belianum, 2015.

VIŠŇOVSKÝ, Ľ. – KAČÁNI, V. a i. 2001. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava : 2001.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon NR SR č. 317/2009 Z.z. o pedagogických a odborných zamestnancoch.

PSYCHOLÓGIA

(1) Psychologické aspekty vývinu žiaka

- Predmet ontogenetickej psychológie, jej význam pre učiteľa. Metódy poznávania vývinu psychiky
- Vývin, zrenie, učenie – základné pojmy ontogenetickej psychológie.
- Znaký a zákonitosti psychického vývinu.
- Determinácia vývinu a periodizácia
- Charakteristika vývinových období s dôrazom na pubertu a adolescenciu
- Charakteristika učenia, druhy a zákony.
- Druhy učenia s dôrazom na zážitkové a zmysluplné učenia.
- Motivácia ako podmienka a zákon učenia.

(2) Psychologické aspekty utvárania sociálnych vzťahov v škole

- Sociálna psychológia ako veda, jej vznik a predmet. Význam sociálnej psychológie pre učiteľa.
- Socializácia, mechanizmy.
- Školská trieda ako sociálna skupina. Postavenie žiaka v školskej triede, sociálna pozícia, rola, status. Poznávanie vzťahov v sociálnej skupine – sociometrická metóda, pozorovanie, rozhovor.
- Štýly vedenia školskej triedy.
- Osobnosť učiteľa, súčasné požiadavky na osobnosť učiteľa, typológia. Význam učiteľa pri riadení školskej triedy.

(3) Prevencia problémového správania žiakov

- Charakteristika problémového správania. Možnosť prevencie a riešenia tohto správania učiteľom i školským psychológom.
- Šikanovanie ako výchovný problém. Príčiny a dôsledky šikanovania. kyberšikanovanie,
- Záškoláctvo, jeho druhy. Dôsledky záškoláctva na žiaka.
- Vyrušovanie a jeho riešenie
- Krádeže a klamstvo,
- Úloha učiteľa a školského psychológa pri riešení problémov žiakov v správaní.
- Spolupráca učiteľa a školského psychológa pri riešení problémov žiakov v správaní

(4) Pedagogická komunikácia

- Komunikácia ako špecifická forma interakcie.
- Druhy komunikácie : horizontálna- vertikálna, verbálna – neverbálna. Paralingvistické prostriedky (pauzy v reči, tempo, intenzita, a pod.) a ich uplatnenie v práci učiteľa
- Pedagogická komunikácia ako špecifická forma sociálnej komunikácie. Štruktúra komunikácie. Chyby v pedagogickej komunikácii
- Význam pedagogickej komunikácie.

Odporúčaná literatúra

- KARIKOVÁ, S. 2011. *Psychické poruchy v detstve a dospelí. Banská Bystrica: PF UMB. ISBN 978-80-554-0417-2.*
- HAYESOVÁ, N.: *Základy sociální psychologie. Praha : 1998*
- ORAVCOVÁ, J. – KARIKOVÁ, S. 2011. *Psychológia v edukácii. Banská Bystrica: PF UMB. ISBN 978-80-557-0123-3.*
- ORAVCOVÁ, J. 2010. *Vývinová psychológia. Banská Bystrica: PF UMB. ISBN 978-80-808-3937-6*
- ORAVCOVÁ, J.: *Sociálna psychológia. Banská Bystrica: FHV UMB, 2004, 2005*
- VÁGNEROVÁ, M. 2006. *Vývojová psychologie. Praha: Portál. ISBN 80-246-0956-8.*
- VALIHOROVÁ, M.: 2013. *Psychologické aspekty výchovy. Eurotrade, Žilina. 2013. ISBN 978-80-8155-029-4*
- VALIHOROVÁ, PILKOVÁ, J.: *Školská psychológia a psychológ v škole. EDIS Žilina. 2014. ISBN 978-80-554-0849-1.*
- VALIHOROVÁ, PILKOVÁ, J. *Emocionálne a sociálne aspekty rozvoja osobnosti. Žilina. 2016*

DIDAKTIKA ODBORNÝCH PREDMETOV

(1) Pojem a predmet didaktiky odborných predmetov

- Vymedzenie pojmu didaktika. Funkcie didaktiky. Druhy didaktík.
- Systém didaktiky.
- Typy vyučovacieho procesu.

(2) Ciele vyučovacieho procesu

- Cieľ - vymedzenie pojmu, význam cieľov v didaktike.
- Všeobecné a špecifické ciele vyučovacieho procesu.
- Taxonómie vzdelávacích cieľov (Taxonómia cieľov - B. Niemierko).

(3) Učivo a pedagogické dokumenty v odbornom vzdelávaní

- Základné pedagogické dokumenty učiteľa odborného predmetu.

(4) Didaktické zásady

- Zásada primeranosti, Zásada vedeckosti, Zásada spojenia školy so životom, teórie s praxou, Zásada názornosti, Zásada motivácie, uvedomelosti a aktivity, Zásada sústavnosti a postupnosti, Zásada trvácnosti).

(5) Vyučovacie metódy a ich uplatňovanie v odbornom vzdelávaní

- Všeobecnodidaktické metódy.
- Zvláštne vyučovacie metódy a ich využitie v odbore vzdelávaní.

(6) Organizačné formy vyučovacieho procesu

- Vyučovacia hodina.
- Exkurzia.
- Niektoré netradičné organizačné formy vyučovacieho procesu.

(7) Príprava učiteľa odborného predmetu na vyučovanie

- Krátkodobá a dlhodobá príprava.
- Školský vzdelávací program.
- Tematický výchovno-vzdelávací plán a jeho tvorba v odbornom predmete.

(8) Učebné pomôcky a didaktická technika

- Rozdelenie, funkcie, didaktické aspekty a požiadavky na UP a DT.
- Návrh a vyhotovenie učebných pomôcok - prezentovanie postupu.

Odporúčaná literatúra:

ĎURIŠ, M., STEBILA, J., ŽÁČOK, Ľ.: *Didaktika odborných predmetov 1*. Banská Bystrica : FPV UMB, 2011.

ĎURIŠ, M., STEBILA, J., WALAT, W. 2016. *New Approaches and Trends in Technical Education. Polish-Slovak Comparative Study*. Rzeszow : 2016.

KOŽUCHOVÁ, M., STEBILA, J., a kol. 2011. *Didaktika technickej výchovy*. Bratislava : 2011. <http://ki.ku.sk/cms/utv/>.

ĎURIŠ, M.: *Didaktika odborného výcviku*. Banská Bystrica : FPV UMB, Belianum, 2014.

KRUŠPÁN, I. - VOLNÍKOVÁ, M. 2007. *Didaktika odborného výcviku*. Dubnica nad Váhom : DTI, 2007.

STEBILA, J. 2015. *Inovatívne vyučovacie metódy a ich využitie v technickom vzdelávaní*. Banská Bystrica : Belianum UMB FPV, 2015.

TUREK, I.: *Didaktika*. 2. Vydanie. Bratislava : Iura Edition, 2010.

Zákon NR SR č. 317/2009 Z.z. o pedagogických a odborných zamestnancoch.